

УДК 7.03:130.2:378.4(477.83-25)ЛНУФ]Т.Шевченко

РІК ТАРАСА ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ: ІМЕНА, ПОДІЇ, ТЕНДЕНЦІЇ

Інна ПАВЛЮК

*Кафедра театрознавства та акторської майстерності,
Львівського національного університету імені Івана Франка,
вул. Валова, 18, к. 22, Львов, Україна, 71008
тел. 0975804865, e-mail: Inna_p_7@ukr.net*

Проаналізовано мистецькі події Львова 2014 року, пов'язані з відзначенням 200-ліття Тараса Шевченка. На цьому матеріалі досліджуємо внесок у культурне життя міста факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка. У багатьох виставах львівських театрів та концертних програмах філармонії беруть участь студенти і викладачі факультету. Львів'яни мають можливість знайомитися з творчими роботами майбутніх митців. За десять років факультет став невід'ємною складовою культурного обличчя міста.

Ключові слова: Т. Шевченко, мистецтво, освіта, вистава, актор, режисер, концерт, композитор, Львів.

Настанова Т. Шевченка "...учітесь, читайте. І чужого научайтесь, й свого не цурайтесь" адресована нам, землякам поета, отим "ненародженим", до яких він звертається у своєму "Посланні". Вона стала закликком до освіти – всебічної та ґрунтовної. То ж закономірно, що саме в царині освіти особливе ставлення до геніального поета. Традиційно у березні навчальні заклади (школи, ліцеї, виші) вшановують Кобзаря у різний спосіб: концерти, вистави, конкурси читців, наукові конференції та ін. У Львові таку традицію підтримують майже сто років. Можливо, саме завдяки такому щорічному "спілкуванню" з поетом, безпосередньому наближенню до його геніальних текстів сформувалося сприйняття Т. Шевченка як духовного вчителя багатьох поколінь львів'ян.

Майже добігає до завершення 2014 рік – рік 200-ліття Т. Шевченка. Не буде помилковим твердження, що у мистецькому середовищі до святкування роковин поета готувалися заздалегідь, передбачаючи посилену зацікавленість глядачів, слухачів та читачів. Особливу любов у суспільстві до "круглих" дат можна трактувати як своєрідний культурний феномен, але залишаючи поза увагою причини такого явища, відзначимо, що саме завдяки ювілею Шевченка культурне життя Львова збагатилося цікавими подіями, які були не просто присвячені "даті", а стали проявами справжнього мистецтва, непересічним втіленням ідей, достойних творчості Кобзаря. Проаналізуємо деякі з них, звертаючи особливу увагу на ті, що пов'язані з діяльністю факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка, (десятиліттю якого присвячена конференція). Таким чином спробуємо оцінити внесок факультету у формування культурно-мистецького обличчя Львова ювілейного 2014 року.

Шевченківську тематику впродовж багатьох років втілюють митці у музиці, в образотворчому мистецтві, на кіно- і телеекранах. Та чи не найбільш цікавим і принадним матеріалом творчість поета є для театру. Безпосередньо для сцени Т. Шевченко написав лише одну драму “Назар Стодоля”, але його поезія і життя стали поштовхом до появи численних інсценізацій, поетичних композицій, вистав “за мотивами” у найрізноманітніших жанрах. Це підтвердив у 2014 році Львів театральний, бо саме на афішах театрів ім’я Т. Шевченка можна побачити найчастіше. Першою театральною подією 2014 року стала вистава Львівського театру імені Марії Заньковецької “Назар Стодоля” (постановка Народного артиста України, художнього керівника театру Федора Стригуна). Прем’єра вистави відбулася в кінці грудня, то ж у ювілейний рік театр увійшов з Т. Шевченком. Про драму “Назар Стодоля” режисер-постановник Ф. Стригун сказав так: “Якби її не було, у нас не було б ані Карпенка-Карого, ані Старицького, ані Кропивницького. Вона виховала ціле покоління акторів, драматургів” [1]. Саме те, що вистава, як відзначають критики, “створена в манері «театру корифеїв»” [3] вирізняє її з-поміж інших постановок заньківчан за творами Т. Шевченка, у яких перевагу надано стилю поетичному, метафоричному. Їх у репертуарі театру декілька: “Невольник” (драматичні малюнки), “Катерина” (експериментальна вистава на малій сцені). Окрім того, впродовж багатьох років не сходить зі сцени театру фантастична поетична драма Романа Лапіки “Державна зрада”.

Вистава “Назар Стодоля” – не просто майстерно втілена на сцені побутова історія про кохання, зраду і каяття. Крізь особисту драму кожного з героїв проглядається історична епоха, яку називають “руїною”. У центрі постановки – знищення моральних цінностей під впливом змін, що відбуваються в суспільстві. Ф. Стригун – митець, який у режисерській творчості покладається перш за все на мистецтво актора. Жоден із режисерських прийомів – чи то гра світла у фіналі (зоряне небо, всесвіт), чи музичні номери у сцені вечорниць – не підмінюють і не замінюють актора на сцені, даючи можливість учасникам вистави жити у ролі, відчувати, переконувати глядача у вчинках і почуттях героїв. Особливо показово у цьому значенні є остання сцена вистави. Навіть у п’єсі Т. Шевченка каяття Кичатого відбувається занадто швидко, раптово. Немає довгого монологу-роздуму, який би все пояснив, немає й видимого поштовху до каяття, окрім загрози смерті. Тому свого часу навіть деякі виконавці трактували образ Кичатого як боягуза, що прагне зберегти життя. Але воїн, який з шаблею бував у походах не може бути боягузом! Режисер Ф. Стригун навмисне “розтягує” мить перелому свідомості героя, даючи можливість акторові пережити миттєвість прозріння, залишаючись сам-на-сам з Богом, зі своєю совістю. Такий прийом змушує глядачів повірити у прозріння героя.

Показово, що головні ролі у цій виставі виконали студенти факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка Олесь Федорченко (Назар Стодоля) та Анастасія Делайчук (Галя). Студенти курсу, якими керує актриса театру, Народна артистка України Таїсія Литвиненко зайняті і в масових сценах вистави. Отже, навчання майбутніх акторів відбувається не тільки в університеті, а й у стінах театру. Студенти набувають досвіду виходячи на сцену поруч із досвідченими майстрами, своїми вчителями. Важливо і те, що виховання митців відбувається на такому глибокому матеріалі як творчість Т. Шевченка.

“Катерина” – ще одна вистава за Т. Шевченком, яка має безпосередній стосунок до факультету, адже і актори, і режисер-постановник вистави Богдан Ревкевич – його випускники. Вистава іде на малій сцені театру і є експериментальною: на сцені всі актриси виконують одну роль. Такий режисерський хід, дає можливість по-різному поглянути на знайому героїню, а також наводить на думку, що насправді таких Катерин було багато. Вистава молодих митців, учорашніх студентів, є гарним прикладом для тих, хто сьогодні ще навчається.

Справжнім майстер-класом для студентів можна назвати кожен вихід на сцену актора-закввичанина і майстра художнього слова, Народного артиста України Святослава Максимчука. “Моя Шевченкіана” – моновистава, що пройшла крізь усе життя актора і досвідченого педагога. На цій постановці виховувалося не одне покоління акторів. У 2014 році оновлена “Моя Шевченкіана” знову в репертуарі театру.

Театральне мистецтво надзвичайно прив’язане до сучасності і подій, що відбуваються поза межами театру. Виставою, яка народилася під знаком революційних подій в Україні, можна назвати ретроспективу “Стіна” Львівського театру імені Лесі Українки за творами Т. Шевченка і Ю. Щербака (сценічна редакція і режисура Заслуженої артистки України Л. Колосович). Прем’єра відбулася 7 березня, коли ще не загоїлися болючі рани Майдану. Репетиції вистави проходили на тлі протестів, заворушень, вболівання за долю країни. Тому кожне Шевченкове слово, знайоме з шкільної хрестоматії, ставало одкровенням, кожна сцена набувала нового, більш глибокого значення. Взаємини героїв вистави – молодого Т. Шевченка і Варвари Репніної – впліталися в канву буремних подій минувшини і сьогодні, відходили на другий план, поступаючись місцем вболіванню поета (і нас) за долю України. Показовим є той факт, що більша частина акторів – також студенти, вихованці курсу Л. Колосович. Саме студенти були тією силою, яка підняла Україну на Майдан, тому не буде помилкою стверджувати, що саме завдяки участі студентів був створений “революційний” настрій вистави. “Шевченко на барикадах” – так назвала цю виставу театрознавець Майя Гарбузюк. “Ритмізована, знеособлена валка рухомою стіною раз по раз проходить сценою віддаляючи Репніну – від Шевченка, Шевченка – від світу, світ – від України” [2, с. 4]. Вистава будить у глядачів бажання зруйнувати цю стіну, а разом і всі стіни, що оточують нас.

Примітною, на наш погляд, є й вистава театру імені Лесі Українки: “search: www: МатиНАЙмичка.com.ua” за творами Т. Шевченка та І. Тогобочного. (постановник Народний артист України Григорій Шумейко). Вже сама назва свідчить про прагнення наблизити творчість Т. Шевченка до сучасної молоді, актуалізувати геніальні тексти. Цікавою видається спроба постановника змусити героїв Т. Шевченка діяти між двома полюсами. З одного боку, це молоді люди, поглинуті інформаційними технологіями, а з іншого – прадавні ляльки-мотанки, що уособлюють все традиційне, архаїчне. Чи порозуміються колись ці два полюси-світи? Проте вічні цінності: кохання, материнська любов, вболівання за долю дітей – у будь-який час не втрачають вагомості. Працюючи над виставою Г. Шумейко насамперед досліджував проблему статусу жінки в сучасній Україні: “В яких іпостасях перед очима наших душ постає сьогодні мати-наймичка-жінка України?.. Наймитус? Поневіряється?” [5] Постановка адресована молоді і при цьому на сцені грає також молодь. Такий підхід допомагає легко налагодити контакт між сценою і залом.

У шевченківському репертуарі Львова не оминати увагою і виставу Першого українського театру для дітей та юнацтва “Наш Тарас” (вистава за творами, документами, листами та спогадами, режисер Роман Валько). Цитата з анотації до цієї вистави дуже точно відображає ставлення широкого загалу до Т. Шевченка: “...постать перетворена на ікону... та разом з цим це жива людина, історія життя якої досі не залишає нас байдужими” [4]. Вистава наближає до нас Шевченка-людину, розкриває його почуття та першопричини створення геніальних поезій, що згодом поставлять митця на п’єдестал. Щодо зв’язку цієї вистави з роботою факультету, то у ній беруть участь актори – випускники Львівського університету, які нині становлять основну частину трупи театру. Не останню роль у створенні атмосфери вистави відіграє музика, яку написав композитор Олександр Козаренко (декан факультету культури і мистецтв).

Аналізуючи березневу афішу Львівської філармонії доцільно відзначити, що саме за участю викладачів університету відбулася більшість шевченківських концертних програм. Примітною подією варто назвати музично-поетичну композицію “І молодий той грішний рай” за участю молодих львівських співаків, режисером і читцем у якій виступив Юрій Чеков, викладач майстерності актора. Ведучими і читцями концерту “В шану Тарасові Шевченкові” за участю зірки оперної сцени Вікторії Лук’янець були Інна Павлюк і Олег Батов, викладачі сценічної мови. Крім того, учасником заходу став і Галицький академічний камерний хор, керівник якого Василь Яциняк також є викладачем університету.

Цікавим втіленням шевченківської тематики можна назвати поетично-музичну композицію “На перехресті вчора і сьогодні” у виконанні Олега Батова і піаністки Оксани Рапіти, створену на основі поезій Анатолія Іваценка і Анни Волинської, що максимально передають дух Т. Шевченка. Ідею концерту досить точно відображено в афіші: роздерта на шматки Україна, на яку згори, немов крізь століття, з сумом дивиться Тарас.

У березні на сцені Львівської філармонії відбулась ще одна примітна творча подія: у виконанні Галицького камерного хору під орудою Василя Яциняка прозвучала Божественна шевченкова літургія для читця та мішаного хору О. Козаренка. У ролі читця виступив Народний артист України Богдан Козак (завідувач кафедри театрознавства та акторської майстерності).

До відзначення ювілею Т. Шевченка безпосередньо долучився і сам факультет культури і мистецтв Львівського національного університету. У розпорядженні факультету відомий у Львові концертний зал імені А. Кос-Анатольського, то ж більшість заходів, підготованих студентами та викладачами, відбулися саме там. Розпочали святкування концертом “Бандуро, дзвени не стихай” (виступ ансамблю бандуристок кафедри музичного мистецтва, керівник Ольга Гриб). “У вінок Кобзареві” – концерт, де поєдналися твори у виконанні бандуристок, хоровий спів (диригенти Марія Камінська, Григорій Павлій), художнє слово (Святослав Максимчук), солоспіви (Степан Дробіт) і навіть хореографія (уривок з балету “Музи генія”, режисер Оксана Лань, хореографія Юлії Гуняк). Виставу “Сон. Комедія” було представлено від університетського театру “Просценіум” (моновистава Лідії Данильчук, режисер Ірина Волицька). Найвідоміші солоспіви українських композиторів на вірші Т. Шевченка прозвучали на двох концертах – “За думою дума” та “Присвята Шевченкові” – у виконанні учнів Василя Дударя та Богдана Базиликута. Завершився шевченківський березень у концертному залі імені А. Кос-

Анатольського поетичною композицією “Тарасова сотня” за поемами Шевченка “Кавказ” та “І мертвим і живим”. Це був дебют на університетській сцені акторів-першокурсників (керівник курсу і постановник цієї програми Сергій Кустов).

Діяльність факультету культури і мистецтв не обмежена стінами університету. До 200-ліття Т. Шевченка була підготована студентами-акторами вистава за мотивами оповідання видатного поета “Близнюки” (керівник курсу і постановник Олег Стефанов). Ця вистава щотижня йшла впродовж весни в Народному домі на Збоїщах. Пройшовши апробацію на незаангажованій публіці, вистава продовжує життя і нещодавно була представлена на всеукраїнському театральному фестивалі “Мрій-дім”. У Львівському медичному університеті імені Данила Галицького була показана згадана вище програма “Тарасова сотня”. На сцені Львівського обласного театру ляльок силами акторського курсу відбулася вистава “Шевченко???” (постановники Олена Баша та Валерій Коломієць). Ця поетична композиція також стала спробою поглянути на творчість Т. Шевченка по-новому, наблизити до розуміння нашими сучасниками.

Напевно, важко буде навіть перерахувати всі концерти міста у яких беруть участь студенти факультету культури і мистецтв Львівського національного університету. Найпомітнішими серед них варто назвати такі: “Кобзарю, знов до тебе я приходжу”, влаштований на площі біля пам’ятника Т. Шевченкові та концерт, організований товариством “Просвіта” Галицького району Львова в залі філармонії. Зазначимо, що співпраця “Просвіти” та факультету культури і мистецтв триває вже не один рік. Виступи на концертах “Просвіти” щороку стають чудовою школою для майбутніх митців-професіоналів. Варто згадати, що саме товариство “Просвіта” започатковувала традицію вшанування Шевченкових роковин на Галичині.

Звичайно, найпомітнішими подіями року 200-ліття Шевченка є вистави і концерти. Та не менш важливу роботу проводили театрознавці і музичні теоретики. Окрім участі в наукових конференціях, це і конкурс студентських рецензій “Шевченко на сучасній сцені”, і виставка в приміщенні наукової бібліотеки університету “Перше видання «Кобзаря» Т. Шевченка 1840 р.” (організував Роман Лаврентій).

Отже, можемо відзначити, що діяльність факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка, який створений лише десять років тому, вже дала відчутні плоди. На численних сценах міста активно працюють випускники факультету. Викладачі творчих дисциплін є водночас практикуючими акторами, режисерами, музикантами, співаками, композиторами, творча діяльність яких помітна у Львові. Завдяки участі студентів у виставах і концертах відомі твори зазвучали по-новому, постали в несподіваному ракурсі, стали ближчими для молоді. Водночас на зазначеному факультеті в процесі навчання значну увагу приділяють традиціям, студентів виховують на кращих зразках літератури і мистецтва, що вже стали класикою. Це особливо помітно на прикладі відзначення ювілею Т. Шевченка. Навчаючись у стінах університету, студенти набувають практичного досвіду, регулярно виходячи на сцени Львова, а театри міста стали навчальними базами для майбутніх акторів. За десять років своєї діяльності факультет став невід’ємною складовою культурного обличчя міста.

Список використаної літератури

1. Батицька Т. Інтерв'ю з Федором Стригуном [Електронний ресурс] / Т. Батицька // Голос України: інформаційний портал. – Електронні дані. – Режим доступу : Golosukraine.com/cultura/parent/20322-u-sotnyka-kichatogo-ye-shans-vipravuytsia/#.Vdfi_SXMxBw.
2. Гарбузюк М. Шевченко на барикадах / М. Гарбузюк // День. – № 65. – с. 4.
3. Заньківчани до 200-річчя Кобзаря поставили драму “Назар Стодоля” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : lvivexpres.com/news/2013/12/23/56/5/-zankivchany-200-richcha-kobzarya-postavyly-dramu-nazar-stodola.
4. Наш Тарас : анотація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nashtetr.lviv.ua/vystavy/nashtaras.
5. Шумейко Г. З роздумів над виставою [Електронний ресурс] / Г. Шумейко. – Режим доступу : ldt-ukrainku.lviv.ua/repertoire/maty-naimychka-2.

Стаття надійшла до редколегії 18.04.2014

Прийнята до друку 22.05.2014

SHEVCHENKO'S YEAR IN LVIV: NAMES, EVENTS, TRENDS

Inna PAVLIUK

*Assistant of the Department of Theatre Studies and Acting
Lviv National University after Ivan Franko
Valova Str., 18, Lviv, Ukraine, 79008,
tel. 0975804865, e-mail: Inna_p_7@ukr.net*

The article analyzes the art events in Lviv in 2014, which are associated with the celebration of the 200th anniversary of Taras Shevchenko birth. The material of this article analyzes the contribution of the Faculty of Culture and Arts of Lviv National University to the cultural life of our city. Both students and teachers of the faculty take part in many theatrical productions and Philharmonic concerts programmes. Lviv citizens can enjoy the opportunity to get acquainted with the creative works of future artists. For the ten years since its foundation the faculty has become an integral part of the cultural landscape of Lviv-city.

Keywords: Shevchenko, art, education, theatrical performance, actor, director, concert, composer, Lviv.

ГОД ТАРАСА ШЕВЧЕНКО ВО ЛЬВОВЕ: ИМЕНА, СОБЫТИЯ, ТЕНДЕНЦИИ

Інна ПАВЛЮК

*Кфедра театроведения и актёрского мастерства,
Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Валова, 18, г. Львов, Украина, 79008,
тел. (+38)0975804865; e-mail: Inna_p_7@ukr.net*

Проанализировано театральные и музыкальные события Львова 2014 года, имеющие отношение к празднованию 200-летия Т. Шевченко. На этом материале исследуется вклад факультета культуры и искусств Львовского национального университета имени Ивана Франко в формирование современной культуры города. Во многих спектаклях львовских театров и концертных программах филармонии принимают участие студенты и преподаватели факультета. Зрители имеют возможность знакомиться с творческими работами будущих артистов. За десять лет существования факультет культуры и искусств стал неотъемлемой частью культурной жизни Львова.

Ключевые слова: Т. Шевченко, искусство, образование, театр, актёр, режиссёр, концерт, мпозитор, Львов.